

21:10, Szombat (május 7.), Duna II. Autonómia

A vártemplom papja

magyar dokumentumfilm, 57 perc, 2003

rendező: Farkas György

operatőr: Kiss Gábor, Erdős Zsigmond

Fülöp G. Dénes különleges ember volt. Alsófalván, egy eldugott székely faluban született, 1931-ben. Volt teológushallgató, rab a Duna-deltában, segédmunkás a cukorgyárban és betanított lakatos a gépgyárban. 1966 őszétől református lelkész. 1984-től nyugdíjazásáig, a marosvásárhelyi Vártemplom református gyülekezetének lelkésze. A Tiszteletes Úr elmúlt hetven éves, egész életét arra szánta, hogy az ige hirdetése mellett hívei köré védő várfalat építsen.

*

Fülöp G. Dénesre emlékezünk halálának első évfordulóján

2006. január 17., kedd

Egy évvel ezelőtt, 2005. január 15-én hunyt el Fülöp G. Dénes (1931-2005), volt marosvásárhely-vártemplomi lelképásztor. Ebből az alkalomból közöljük Id. Balogh Károlynak a marosvásárhelyi Népújságban megjelent megemlékezését és idézzük fel életútját.

A kolozsvári református teológia 1957-ben végzett hallgatóinak névsorán kijegyeztem azokat, akik megértük a nyugdíjas életkort. Isten kegyelméből hatan kerültünk Vásárhelyre - a névsor szerint - Balogh Károly, Bíró Albert, Fülöp G. Dénes, Nagy Piroska, Szatmári Elemér és Szövérfi István, nyugdíjasként.

Boldogan találkoztunk, üdvözlöttük egymást, örvendeztünk egymásnak minden alkalommal.

2005. január 15-én veszteség érte kicsi csapatunkat. Fájdalommal vettük a hírt, hogy Fülöp G. Dénes egy magyarországi klinikán örökre eltávozott közülünk. Eltelt egy év, s mi, az egykori évfolyamtársak, a családdal, a vártemplomi gyülekezettel, barátaival vasárnap emlékeztünk a templomban és a sírjánál. A síron a vasárnapi virágok még "éltek", de egy csokor virág, melyet

szombaton tett valaki a sírra, a hideg éjszakában megfagyott, elhervadt. Ezt látva jutott eszembe, hogy így hervasztotta el a gyógyíthatatlan betegség a Fülöp G. Dénes életét is.

Mielőtt Magyarországra utazott, egy ideig a Szentgyörgy utcai klinikán feküdt Kikeli professzor jóvoltából, ahol meglátogattam s közel három órát beszélgettünk. Egy mondatát idézem: "Komám, nem tudom, mit hoz a holnap. Én azonban kész vagyok. Ha jön a hívó szó, hazamegyek. Szerettem volna még rendezni dolgaimat. Van néhány befejezetlen írásom... Legyen meg az Isten akarata."

Akkor még nem gondoltam, hogy ez utolsó találkozásunk.

Fülöp G. Dénes, Dini barátunk testileg nincs közöttünk. Kedves beszéde, szeretetteljes mosolya, egyházát, népét féltő gondolatai, szép imádságai, szép magyarsággal elmondott prédikációi élnek közöttünk. És hirdeti áldott emlékét a renovált Vártemplom, a Gótikus terem, az árvaház, az öregotthon, a Bocskai gyülekezeti központ, hogy csak néhányat említsek. A régi református énekeskönyv 36. éneke hirdeti Isten mindent betöltő nagyságát, "teremtő keze nyomát".

Fülöp G. Dénes keze nyoma itt maradt távozása után is. Mi, az egykori évfolyamtársak kegyelettel adózunk néhai barátunk emléke előtt. Amikor halálának egyéves évfordulóján emlékezünk, együtt mondjuk: "Soli Deo gloria!" Egyedül Istené a dicsőség!"

Fülöp G. Dénes életútja

Fülöp G. Dénes lelkipásztor az udvarhelyszéki Alsósófalván született 1931 május 14-én. Elemi iskoláit a szülőfalujában végezte, majd az udvarhelyi Református Kollégiumban tanult és a székelykeresztúri Pedagógiai Iskolában szerzett tanítói oklevelet 1952-ben. Teológiai tanulmányait az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézetben végezte 1958-ban Kolozsváron.

Már teológus korában helyettes lelkésze volt Magyarkályánnak. 1958-tól a marosvásárhelyi Gecse utcai gyülekezetbe kapott segédlelkészi kinevezést. Ez idő alatt vállalja azt a titkos küldetést, melynek során a Magyar Népi Szövetség által 1948 után létrehozott - ám Bukarest által 1959-re megszüntetett csángóföldi magyar iskolák tehetséges tanulóit erdélyi magyar bentlakásos iskolákba helyezték át. Bányai László akkori kisebbségi miniszteri tanácsos és Bartis Árpád a Maros-Magyar Autonóm Tartomány főtanfelügyelőjének bizalmi akció-tervét hajtja végre Sáromberkén és Nyárádszeredában.

Mint felszentelt lelkipásztort, marosvásárhelyi szolgálata közben - 1959 július 2-án - letartóztatja a román szekuritáté és ügyét a magyarországi '56-os eseményekkel kapcsolatba hozva, koncepciók perben 11 év nehéz börtönre, 10 év társadalmi jogvesztésre és teljes vagyonvesztésre ítélik. Büntetését a szamosújvári, galaci börtönök celláiban és évekig a román gulág duna-deltai munkatáborában tölti. A vád alá helyezés fő indoka az volt, hogy 1956 október 23-án este Kolozsváron, Mátyás király szülőházában részt vett azon az összejöveten,

amelyen megfogalmazódott az egyetemi ifjúság elégedetlensége oktatási kérdésekben...Az Amerikai Egyesült Államok diplomáciai beavatkozása révén Románia kormánya általános amnesztiát hirdet 1963-ban. Így négy év után szabadul politikai fogságából.

Raktári segéd munkásként dolgozik a marosvásárhelyi cukorgyárnál majd a Metelotechnica gépgyár betanított munkásaként várja lelkési kinevezését az Erdélyi Református Egyházkerület püspökétől.

1964-től Gegesben, 1971-től Hármásfaluban, 1977-től a szászrégeni városi gyülekezetben s végül 1984-től a marosvásárhelyi Vártemplomban szolgál. Gegesi kinevezése után feleségül veszi Suba Ilona helybeli tanítónőt. Isten négy gyermekkel áldotta meg családi életüket. Az igehirdetés mellett a szolgálat más formáival is kapcsolódtak a rájuk bízott közösségekhez. A családlátogatás, az ifjúsági és tanító munka valamint a gyülekezetek javainak restaurálása és gyarapítása meghozta lassan történelmi méretű áldásait a viharos években is.

Fülöp G. Dénes aktív vezető szerepet vállalt a romániai rendszerváltoztatás 1989-es eseményeiben. A marosvásárhelyi vártemplom lelkipásztoraként a városban az elsők között vállal nyilvános közszereplést már a diktátor elfogatása és kivégzése előtti napokban is a főtéren gyülekező több-tízezres tömeg előtt. 1990-ben az országos RMDSZ alapító tagja, a Magyarok Világszövetsége választmányi tagja és a Világszövetség Erdélyi Társaságának alelnöke 1997-ig.

A változások után azonnal elkezdte az egyházi intézményrendszer újjászervezését. A vártemplomi református gyülekezet erőinek mozgósításával és az ajánlkozó széleskörű külföldi támogatások felhasználásával intézmények sorát hozza létre szociális és oktatási célokra. Kezdeményezésére 1990-ben megalakul az ökumenikus szellemiségű Református Kántor-tanítóképző Főiskola, mely később a bukaresti Tanügyminisztérium által is elismert kihelyezett tagozatává vált a Károli Gáspár Református Egyetem Nagykőrösi Tanítóképző Főiskolájának. 1990 óta több mint háromszáz okleveles tanító-kántor-zenepedagógus került ki innen Erdély különböző településeire.

1990-ben létrehozza a Lazarenum Alapítványt szegény és árva gyermekek felnevelésére, magányos idősek gondozására és nagycsaládok támogatására. Ennek keretében 1993-ban nyitja meg kapuit a Lidia-gyermekeotthon. 1996 és 2002 között felépül a Vártemplom Diakóniai Otthona, mely az idősek gondozása mellett erdélyi magyar közművelődési célokat is szolgál és helyet ad a '90-ben alapított Kántor-tanítóképző Főiskola három évfolyamának is. 2002-ben a Lazarenum Alapítvány megszerzi harmadik ingatlanját is a már évek óta működő utcagyerek-mentés hatékonyabb megszervezése érdekében. Itt jelenleg 20-25 gyermek számára biztosított - napi 5 órás foglalkozás keretében - a tisztálkodás és a meleg-étel. A Lazarenum keretében - a diakóniai szolgálat részeként 144 nagycsaládban nevelkedő mintegy félezer hátrányos helyzetű gyermek rendszeres támogatása (anyagi juttatások, élelmiszer, ruha) és nyári táboroztatása folyik.

Szintén 1990-ben hozza létre oktatási célokra a Calepinus Alapítványt. Ennek keretében az angol, francia, német, holland és magyar nyelv oktatására szakosodott népfőiskola működik saját könyvtárral és haladó szinten anyanyelvű tanárokkal. A Calepinus nyelviskolája 1991 és

2004 között több ezer fiatalnak biztosított kedvezményes nyelvtanulási lehetőséget Marosvásárhelyen. Az idei iskolai évben is több mint 500 hallgatója van az intézménynek.

2002-ben Fülöp G. Dénes vártemplomi lelkészi szolgálatából nyugalomba vonul de az alapítványok kuratóriumi elnökeként tovább szervezi és irányítja az oktatási és diakóniai tevékenységet. Főszerkesztője az általa alapított - több mint egy évtizede megjelenő - Új Kezdet című gyülekezeti havilapnak.

2005. január 15-én hunyt el Budapesten. A Magyarországi Református Egyház Zsinatának határozata alapján 2005-ben először adták át a Dizseri Tamás szeretetszolgálati díjat. A kitüntetést - példaadó életútja elismeréseképpen - Fülöp G. Dénes kapta meg. A díj bíráló bizottsága még életében ítélte oda e díjat, de csak holtában adhatta át családtagjainak, ezért fia András vette át Bölcskei Gusztáv püspöktől.

*

A tolerancia előterében

Fülöp G. Dénes

Nyilvánvaló lett, hogy társadalmi tudatunk e közép-keleteurópai térfoglalásban csak a tolerancia "előtereként" foghatja fel léte színterét. A tudatformálódásnak is időre van szüksége. Egy történet-pszichológiai rossznevelés kényszerképzeteiben hánykolódik napjainkban ez az új világ. Szigorú nevelő volt a diktátor iskolája. Eltorzult benne a lélek, s nyomorékká vált az európai keresztyén eszmék korai hagyományán templomot, otthont, kultúrát építő népek türelme. Visszaestünk? Bibó 1945-ben előre összegzi a kort, melyben veszélyes helyzetbe kerül majd az egymás mellett élő népek - hadd mondjuk most így - keresztyén "identitás-tudata. A diktatúra "taktikai nevelése egy válogatott gárda abszolút figyelemre nevelésén, idomításán, földalatti szervezkedésén, konspiráción, az ellentétek dialektikus kiéleződésén, bizalmatlanságon, a világnak társakra és ellenségekre való felosztásán alapszik: az aki nincs velem, az mind ellenem van - elve alapján".

Az európai térség huszadik századi diktátorai mind eszerint a recept szerint győztek le országokat, buktattak le és torzítottak "társadalmi szerződéseket". A megelőző nemzedék - de magunk is - láttuk magunkon beteljesedni a szomorú jóslat igazát. "Nemcsak előrevívő forradalom képzelhető el, hanem torz forradalom is" (Bibó). Minek is vagyunk, vagy minek is lehetünk még áldozatai? Lemaradásunkban lesz-e türelmünk utolérni önmagunkat az európai menet ezeréves, közös útvesztőin?

Most szükség van - inkább mint bármikor - minden olyan erőre, mely megsegít minket az ellentétként egymásnak feszülő, torz erők félelemkeltéseit elviselni. Az önuralomra, mely

fokozatosan csökkenti és szándéka szerint jóakaratólag feloldja a rémület és rémítgetés szimptomáit.

Van Európának ősi mércéje. Ez a mi keresztyén hitünk. S annak pedig egy olyan keresztyén "házirendje", melynek két évezredes alapélménye az isteni gondviselés. Lebontva hitvallás tanítását napjaink "lelki kérdésére", ez azt jelenti, hogy TÜRELMES, HÁLAADÓ, REMÉNYKEDŐ NÉP lehetünk.

A huszadik században intenzívebben megindult ökumenikus mozgalmaknak látható jelei is vannak. Isten jelenlétének hitbeli bizonyossága az az "arkhimédieszi pont", ahol a sokféle emberi érdekközösség ágazatában, ugyan más-más utakon járva, de találkozásunk lehetne. Az emberiség lelki-szellemi kultúrájának ez a legerőteljesebb erővonala. Pál cézáriai fogságának leszűkített dimenzióiból is ez a határtalan nyitottság tör előre, s lendíti a bűn nagyobb fogságában élő efézusi hétköznapi emberek a Krisztusban átélt lelki szabadság irányába. Idézem, "hogyan megismerjék az Isten jóvoltának szélességét, hosszúságát, mélységét és magasságát".

Mennél szűk körűbb a szeretet (vonatkozhat ez akár hitre, nemzetre, eszmére), annál jobban veszíti szűkkebelűségével az első zsoltár "tágas tereit". A szeretetlen végül is kiszorul a világból.

A kivívott decemberi szabadság kit, milyen önmagával való azonosságra szólított fel? Van-e így mit kezdeni magunkkal Isten dicsőségére nézve, vagy a "megmaradni sőt megtartani" alternatívára nézve? - ehhez a kérdéshez kell nekünk vállalni a tolerancia jó példáit. Eszerint akár a penitenciós hangvételben fogant országgyűlési végzés hagyományát 1542 decemberéből. "Sok baj származott abból, hogy közöttünk színlelt egyetértés volt, s hogy a jövőben több ne származzék, levetvén a gyűlöletet s színészkedést VALÓDI ÉS IGAZ TESTVÉRSÉGET TARTUNK" (Vera et fraterna amicitia). Nem arról a történelmi mozzanatról van-e itt szó, mely némely Isten előtt engedelmes atyafi lelkében fogant eszményi tolerancia gyenge sugarában elindította a többféle népe sségű és vallású népeket afelé a "keresztyén etnicitás" felé, melynek nyugalmasabb, meghittebb valósága ma is Transzilvánia dicsőségére válhatna. Ugyanis a "lelkiismereti szabadság klasszikus földjének" mondatik e tájék. De menjünk tovább. Majd egy negyedszázad múlva hitek, népek politikuma lett az 1568-ban megfogalmazott végzés: "nem engedtetik senkinek, hogy senkit fogsággal, vagy helyből való priválással fenyegetsen".

Három esztendő múlva a marosvásárhelyi Vártemplomban 1571. január 6-án, végre ez a város is megtér szívének méltóbb eszményeihez Isten dicsőségére nézve. Kizáródtunk volna-e az "Európai Házból", melyhez kilincset mi adtunk egykor, és legesleg hamarabb kedvet, szellemet, lelket a jó megférhetőség hitéhez. Egykori ellentéteink panaszai mára szégyenének mardosásaivá lettek. Merthogy a vártemplomi nagy kinyilatkoztatáshoz viszonyítva kilenc hónap múlva történt meg a "Szentbertalan-éj" s azután még a harmincéves háború szintén Európában, s még mi minden oktan fogságunk évein át az álmainkkal is.

De a kegyelem ismét megújult, s "ismét kezdődhetünk" újra mi magunk.

Ezért adatott volt a feltámadás közös öröme is nekünk.

*

REFORMÁTUSOK LEVELE

Honlap: <http://reformatusoklevele.reformatus.hu>, E-mail: reformatusok@levele.hu

Fekete Ágnes: Kevés ember van, akinek az életéről megdobbanó szívvel azt tudjuk mondani: ő ott volt a Megfeszítetténél. Ilyen ember volt Fülöp G. Dénes, volt marosvásárhelyi lelkész. Az első Dizseri Tamás Díjat ő kapta volna, de egy héttel a díj átadása előtt meghalt. Bölcskei püspök úr fiának adta át a kitüntetést.

Dr. Bölcskei Gusztáv: Egy esztendővel ezelőtt született meg az a kezdeményezés, hogy emlékezzünk és emlékeztessünk egy díjjal, amit Dizseri Tamás Szeretetszolgálati Díjnak nevezünk el olyan egyéniségekre, akik az ember testi-lelki valóját szem előtt tartva önfeláldozóan, hűségesen végezték és végzik szolgálatukat. Nos, elsőként Fülöp G. Dénes nyugalmazott Marosvásárhely-vártemplomi lelkipásztornak adományozza a szeretetszolgálat területén végzett önfeláldozó, hűséges szolgálatáért a Dizseri Tamás Szeretetszolgálati Díjat.

Balogh Zoltán: Felkérem Szabó István püspök urat, méltassa a díjazottat.

Dr. Szabó István: 1959-ben egy fiatalembert többek között azzal vádoltak, hogy magyar, a magyar szót a kihallgatási anyagokban idézőjelbe téve. Öt és fél év börtön, kényszermunka volt az ára, de az ítélet tizenegy évről szólt. Ilyen események, elárultatások, megaláztatások jelzik Fülöp G. Dénes lelkipásztor életútjának, sorsának külső körülményeit. S belül - 1984-től a marosvásárhelyi vártemplomi gyülekezet lelkésze, hitvese és minden munkájában hűséges

társa Suba Ilona. Házasságukat Isten négy gyermekkel áldotta meg. 1989-től, a romániai rendszerváltozás hajnalától nemcsak közszerepléseket vállal, hanem megalkotja egy olyan intézményhálózat koncepcióját, mely teljes komplexitásában nyit az erdélyi reformátusság és azon keresztül, az erdélyi magyarság társadalmi, kulturális és spirituális szükségletei felé. Kezdeményezésére alakul meg a református kántor-tanítóképző főiskola, ugyancsak ő hozza létre a Lazarenum Alapítványt, szegény és árva gyermekek felnevelésére, magányos, időskorúak gondozására, nagy családok támogatására. 1993-ban ennek az alapítványnak a keretében nyitja meg a Lídia Gyermekotthont.

1996 és 2002 között felépül a vártemplom diakóniai otthona, mely nemcsak idősek gondozásával foglalkozik, hanem közművelődési feladatokat is betölt. 2002-ben az alapítvány újabb ingatlant szerez az utcagyerekeket mentő misszió számára. Itt naponta 20-25 gyereknek biztosítanak tisztálkodási lehetőséget, meleg ételt, és napi öt órás foglalkoztatást. Ugyancsak a Lazarenum Alapítvány szervezi a 144 nagycsaládban nevelkedő, mintegy félezer hátrányos helyzetű gyermek támogatását. Ugyanő szervezte meg 1990-ben a Calepimus Alapítványt, melynek keretében angol, német, francia, holland és magyar nyelvet oktatnak népfőiskolai keretekben, saját könyvtárral, anyanyelvi tanárokkal. 2002-ben lelkészi szolgálatából nyugállományba vonult, de az alapítványok elnökeként tovább szervezte az oktatási, kulturális és diakóniai tevékenységet. Súlyos betegség után, egy hete ment el a minden élők útján, temetése nagy részvéttel tegnap volt Marosvásárhelyen. Fülöp G. Dénes a kitűnő szervező, és még kitűnőbb emberismerő olyan feladatkört látott el és töltött be hűséggel, melyből nem szükségszerűen következik mindaz, amit fentebb felsoroltunk, s ez is csak töredéke munkásságának. Egy teljes közösség lekipásztora volt, református módon vallotta és gyakorolta: Krisztus királyi uralma az emberi közösség valamennyi dimenziójára kiterjed.

Rendkívüli jelentősége van ennek egy olyan korban, amikor a gyengék, elesettek, betegek ügyének hordozása lassacskán elvész a professzionalista lobbierdekek zűrzavarában. Fülöp G. Dénes önmagát is kitűnően ismerte. Nem vagyok Krisztus - mondja a szenvedés felé indulva, mikor életében először kel át a Királyhágón, a szatmárnémeti börtönbe tartva. De Krisztus hűséges szolgálja volt.

Balogh Zoltán: Megkérem Bölcskei Gusztáv püspök urat, adja át a díjat. A család képviselőjében András érkezett a tegnapi temetésről közénk. Köszönjük, hogy magadra vetted ezt a fáradságot és itt vagy közöttünk.

Fülöp András: A cipőmon még ott a marosvásárhelyi temető földjének sara. Ebből a temetőből visszanéznek ránk ősi sírkövek. A Bolyaiak odatemették. Az 1571-es vártemplomi tolerancia nyilatkozat szellemében egy magyar református közösség felvállalja a mások gondját is. Nyelvoktatásban a románokét, diakóniában, szeretetszolgálatban a cigányságét. Ha 1571-ben buddhisták élnek a városban, ők is türelemnek örvendhettek volna. Apám tudatosan emelt ki gondolatokat, ilyen volt a tolerancia. Saját szenvedéseit nem bosszú forrásaként élte meg,

hanem nagyvonalúságot adott neki és erősítette a szeretetben. Diakónia az, hogy nem szerelünk videós kaputelefont, hanem mindenkinek kinyitjuk az ajtót.

Megtanította gyülekezetét egy hármasságra: a kedvünk ellenére való dolgokban türelmesek legyünk, a boldogságban hálások, a jövőre nézve reménykedők. Nekem most mosolyogni kellene, mert ha itt lenne, ő is mosolyogna. Ma, amikor terrorcselekmények és természeti katasztrófák nyomán, nagy segélyszervezetek számláira utalják a nyugati gazdagjai, lelkiismeretük enyhítésére a megfelelőnek szánt összegeket, akkor az ő üzenete az is, hogy a személyes dimenziót kell figyelembe venni. A koldusok, a nyomorultak, az árvák, az öregek itt vannak karnyújtásnyira tőlünk.

<http://reformatusoklevele.reformatus.hu/127text.html>